"పురుషులందు..."

గ్రాఫ్ ఫోటోలు, దండలు, వీడ్కోళ్లు మాధవరావు మాష్టారి పాతిక సంవత్సరాల ఉపాధ్యాయ జీవితంలో - ఋతువుల్ని బట్టి మారే వాతావరణంలా, 'వాతావరణాన్ని' బట్టి మారే రాజకీయ నాయకుల్లా- సర్వసామాన్యమయి పోయాయి. ట్రాన్స్ఫరంటే ఇల్లు మారినట్లు, కొత్త వూరుకి వాహ్యాళికి వెళ్లినట్లు వుంటుందాయనకు. 'ఏవూరైనా రెక్కాడితేనే డొక్కాడేదీ, నోరుమంచిదయితేనే ఊరుమంచిదయ్యేదీ' అంటారాయన. ఎన్నడూ ఏ రాజకీయ నాయకుడన్నా బెదిరిందీలేదు. ఏ ప్రలోభాలకీ లొంగిందీ లేదు.

ఈ వూరొచ్చిన మొదటిరోజు ఈరోజు.

"మీ గురించి నేను యిదివరకే విన్నాను మాష్టారూ, నీతి, న్యాయాలకి యివి రోజులు కాకపోయినా, ఇంకా ఏ మూలో మీబోటి నీతిపరులు ఏ కొద్దిమందో మిగిలివుండబట్టే మనదేశం, దేశంలోని విద్యా విధానం ఈ మాత్రమైనా మనగలుగుతున్నాయి. మీవంటి టీచర్లవల్లే సంవత్సరానికి స్కూలు మొత్తంమీద ఒక్కకుర్రాడయినా మంచిమార్కులు తెచ్చుకుని, స్కూలుపరువు కాపాడుతున్నాడు. మీరు మాస్కూలుకిరావడం మా అదృష్టంగానూ, వదులుకున్న స్కూలువారి దురదృష్టంగానూ భావిస్తున్నాము. బహుశః ఇంక మీరు ఈ వూరువదిలే అవసరమేరాదని, మీ

పంటి వుపాధ్యాయుడిని మా వూరు వదులుకోదని గట్టిగా నమ్ముతున్నాను" అన్నారు హెడ్‌మాష్టారు, మాధవరావు మాష్టార్ని ఎంతో సాదరంగా ఆహ్వానిస్తూ.

"కృతజ్ఞుడిని" అన్నారు మాష్టారు హృదయం వుప్పొంగిపోగా. ఆపైన తనపక్కనే తనని అంటిపెట్టుకుని నిల్చున్న పాపని చూపిస్తూ, "సార్- ఈ పిల్ల నా కూతురు- పేరు పద్మ. మీరు అనుమతిస్తే మన స్కూల్లోనే రెండవ తరగతిలో చేరుద్దామనుకుంటున్నాను" అన్నారు సవినయంగా.

"తప్పకుండా మాష్టారూ- మీకంటేనా?" అంటూ పిల్లవైపు నవ్వుతూ చూసారు హెడ్‌మాష్టారు.

"లేకలేక కలిగిన పిల్లయిది. అభాగ్యురాలు- పుట్టుతూనే తల్లిని పోగొట్టుకుంది. దానికి తల్లి, తండ్రినేనే. నాకు సర్వం అదే" అంటూన్న మాష్టారి కళ్లల్లో తళుక్కుమన్న వాత్సల్యాన్ని గమనించి, అన్నారు హెడ్ మాష్టారు, "తల్లిలేనిపిల్లఅవడం ఆ పిల్లకు దురదృష్టమయితే, మీవంటి గొప్పతండ్రికి బిడ్డఅవడం ఆ పిల్ల పూర్వజన్మసుకృతం మాష్టారూ" అంటూ పాపని దగ్గరకు తీసుకుని, తల నిమిరారు.

పిల్లని పేరూ అదీ అడిగి తెలుసుకుని, ముద్దాడి, అన్నారు హెడ్ మాష్టారు, "మీరు ఈవూరొచ్చింది ఈరోజేకాబట్టి, ఇంటిదగ్గర విశ్రాంతి తీసుకోండి మాష్టారూ- రేపట్నుంచీ వద్దురుగాని" అని.

కాని మాష్టారందుకు అంగీకరించలేదు. "లేదుసార్. ఇప్పుడు విశ్రాంతి అవసరంలేదు నాకు. నేనుపడ్డపెద్ద శ్రమేమీలేదు. పైగా చిన్న పిల్లలతో పాఠాలు చెప్పుకుంటూ కాలక్షేపం చెయ్యడమే గొప్ప విశ్రాంతి నాకు."

—అభినందిస్తూ, మెరిసేకళ్లతో నవ్వేరు హెడ్‌మాష్టారు ఓనిముషం తలపంకించి, ఏదో చెప్పబోయి, తటపటాయించి, చటుక్కున,

"రేపట్నుంచీ మీకు క్లాసులు అప్పజెప్తాను. ఈ రోజుకి.... ఉ.... మీకు అభ్యంతరం లేకపోతే సుమా.... ఆ మూడవ తరగతి మాష్టారు ఓ గంట ఆలస్యంగా వస్తానన్నారు.... ఆ క్లాసుకురాళ్ళు స్కూలుపీకి పందరేస్తున్నార్ట.... చిన్నపిల్లల క్లాసు అప్పజెప్పానని మీరు భావించకపోతే.... ఆ తరగతికి...." అంటూ చప్పరించారు

"తప్పకుండా సార్. చిన్నపిల్లల క్లాసు నేను తీసుకుని చాలా నాళ్లయింది. ఆ పసివాళ్లతో గడపటం చాలా ఆనందంగా వుంటుంది." అంటూ కుర్చీలోంచి లేచి, కండువాభుజాన వేసుకుని, ఆ క్లాసుకి వెళ్ల డానికి తన సంసిద్ధత వ్యక్తపరిచారు మాష్టారు.

"పాపని ఇక్కడేవుంచండి. క్లాసుకి నేనుపంపిస్తాను" అంటూ, ప్యూనుని పిలిచి, మాష్టారికి మూడవ తరగతి బి సెక్షన్ చూపించమని, పురమాయించారు హెడ్‌మాష్టారు.

అయిదు ఎకరాల స్థలంలో విశాలమైన క్లాసు రూములున్న రాతి కట్టడాలతో, వరుసక్రమంలో పెంచిన పెద్దపెద్దచెట్లతో ఆ స్కూలు చాలా అందంగానూ, విద్యనాశించి రాణించే బుద్ధిమంతులకి చక్కటి ఆలయం గానూ దృగ్గోచరమయ్యింది మాష్టారికి. ఫూట్‌బాల్ గ్రౌండ్‌కి అటువైపు నున్నట్లుంది ఆతరగతి- గ్రౌండులోంచి తీసుకువెళ్తున్నాడు ప్యూను.

"ఇదుగో చూడు బాబూ- నీ పేరేమిటీ?"

"ఎంకన్న బాబూ"

"చూడు వెంకన్నా. నువ్వుక్లాసుదాకా రానక్కర్లేదు. దూరంగా చూపించి వెళ్లిపో"

"పిత్తం" అని మరోపాతిక గజాలు నడిచాక ఆగి, "అయ్యా- ఆ నేరేడు సెట్టుకి యిటుపక్క.... పురిసేతేపు వుందిసూడండి గుమ్మం- అల్లదేనండి" అని చెయ్యిచాపి చూపించాడు వెంకన్న.

"సర్లే నువ్వెళ్లిపో" అంటూ అటునడిచారు మాష్టారు.

క్లాసుతో బాటు రణగొణ ధ్వనీ మరింత దగ్గరవుతోంది. 'పక్క క్లాసువాళ్లకి ప్రశాంతంగా పాఠం వినడానికీ, ఏకాగ్రత చూపించడానికీ ఈగొడవ ఎంత ఆటంకంగా వుందోకదా' అని చింతిస్తూ, వడివడిగా నడిచారు మాష్టారు. గొడవ మధ్య ఓ పిల్లాడిగొంతు మరీ స్పష్టంగా వినిపిస్తోంది గట్టిగా—

"ఇప్పుడు.... నేను చెప్పిన పద్యాన్ని మీరూ చెప్పాలన్నమాట. చెప్తారా? వెధవల్లారా?"

"ఓ......."

"సరె చెప్పండి.... కప్పు ఉప్పు రంబు...."

-నవ్వులు.... కేరింతలు-

"సాయిలెన్స్. చెప్పండా? వెధవల్లారా- కప్పుఉప్పురంబు:"

"కప్పు ఉప్పురంబు-" అన్నాయి అన్నిగొంతులు.

"-నక్కపోలికనుండు-"

—నవ్వులు పగలబడి—

"తంతా వెధవల్లారా- ఊఁ చెప్పండి- నక్కపోలికనుండు:"

"నక్క పోలికనుండు-" అంటూ చప్పట్లు, నవ్వులు, కేరింతలు,-విచ్చలవిడితనం- అడ్డూ అదుపూలేని స్వేచ్ఛ- ఇంతలో-

"సైలెన్స్!!!"

—ఉరుము

—పిడుగు

—పై కప్పు విరిగి మీదపడ్డంత ధ్వని.

కుర్చీమీద నిలబడి, అందరిచేత ఆకతాయి తనం పద్యం చెప్పిస్తున్న కుర్రాడు తుళ్లిపడి, ముందుకుపడ్డాడు. అదిరిపడ్డ కుర్రాళ్లందరూ అవాక్కయిపోయారు. అన్నితలాలూ కీ యిచ్చినట్లు గుమ్మంవైపు తిరి

గాయి, గుమ్మానికి మధ్యగా నిలువెత్తు భారీ విగ్రహం- మిలటరీ కమాండర్‌లా ఠీవిగా. ఆ ముఖంలో సముద్ర గాంభీర్యం, ఆ కళ్లలో ప్రజ్వలిస్తూన్న తీక్షణత,- శిలాప్రతిమలయ్యారు పిల్లలంతా. కుర్చీమీంచి ముందుకు తూలిపడ్డకుర్రాడు తమాయించుకుని, ఆయన వంక పొగరుగా, ఓరగాచూస్తూ, యాంత్రికంగా నడుచుకుంటూపోయి, తనసీట్లో కూర్చున్నాడు.

బలంగా అడుగులేస్తూ ముందుకొచ్చారు మాష్టారు కండువా కుర్చీ చేతిమీదవేసి, అందర్నీ పరిశీలనగా చూసారు- చిన్న చిన్నపిల్లలు- లేత ముఖాలు, అప్పుడే విచ్చుకున్న కలువపువ్వుల్లా- ఆ ముఖాల్లో అమాయకత్వం- ఆ మనసుల్లో దైవత్వం- ఆ మనుషుల్లో ఏది బోధిస్తే అదే అలవరచుకునే తత్వం- అందరి ముఖాల్లోకి గుచ్చిగుచ్చి చూస్తూ వచ్చిన మాష్టారి చూపు ఆ అబ్బాయి దగ్గర కొచ్చేసరికి ఆగిపోయింది- తనని మింగేసేలా చూస్తున్నాడా అబ్బాయి—

"స్టేండప్!" ఆదేశించారు మాష్టారు.

—లేవలేదు ఆ కుర్రాడు. అలాగే నిర్భయంగా చూస్తున్నాడు.

"ఊఁ. స్టేండప్- లేచి- నిలబడు-" నొక్కిపలికారు.

అయిష్టంగా, విసురుగాలేచాడు.

"ఇలారా"

కదలలేదు.

రెండడుగులు ముందుకువేసాడు కుర్రాడు.

"నీ పేరేమిటి?"

"రాజా"- ఠీవిగా నిల్చున్నాడు.

"ఊఁ- ఉప్పుకప్పురంబు పద్యం చేతులుకట్టుకుని అప్పజెప్పు"

"నేన్చెప్పను"

"చెప్పాలి- పీరేస్తాను లేకపోతే"

"అయితే- నాకొచ్చినట్లు చెప్తానంతే"

"చెప్పు"

క్లాసువైపుకు తిరిగాడు కుర్రాడు, చెప్పడానికి సిద్ధపడుతూ. తను చెప్పే విధానానికి క్లాసంతా నవ్వుతారని ముందే వూహించిన విజయ గర్వంతో లోనుండి తన్నుకొస్తూన్న ఆనందాన్ని పళ్లబిగువున బిగించి, వుక్కిరిబిక్కిరి అవుతున్నాడు. పిల్లల్లో కిసకిసనవ్వులు మొదలయ్యాయి.

"సైలెన్స్" గదిమారు మాష్టారు.

బుగ్గలో నాలికగుచ్చుకుని, వెక్కిరింపుగా ఓరచూపులుచూస్తూ, చెప్పడం ప్రారంభించాడు కుర్రాడు- "కప్పు ఉప్పురంబు నక్కపోలిక నుండు—"

"ఆగు- ఏమిటాచెప్పడం? సరిగ్గాచెప్పు- ఉప్పుకప్పురంబు-"

"నాకొచ్చినట్లుచెప్తాను- నాయిష్టం- కప్పుఉప్పురంబు-"

అంతే!!

"అమ్మా!!!"- క్రిందపడి, లేస్తూన్న ఆ కుర్రాడి ఎడమచెంప మీద మాష్టారి కుడిచేతి వేళ్లముద్రలు- గులాబీరంగులో తట్లుతేలాయి. "అయ్యో అయ్యో- ఆరు ఎమ్మెల్లేగారబ్బాయి గారండీబాబూ మాట్రి గారూ - ఆర్ని కొట్టేత్తన్నారేటండీ బాబూ-"

—రివ్వున గుమ్మంవైపు తిరిగాడు మాష్టారు. భయంభయంగా చూస్తూ, నిలబడి వున్నాడు వెంకన్న అక్కడ.

"వెంకన్నా- నువ్వెందు కొచ్చావిక్కడికి?"

"ఎప్పుడూ గోలగోలగావుండే కళాసు నవిలేన్పుగా వుండేతలికి నరదాపడి సూద్దారనొచ్చాను మాట్రిగారూ- బాబూ- ఆరు ఎమ్మెల్లేగారి-"

"ఎవరబ్బాయి అయినా నా కనవసరం. పిల్లలంతా ఒక్కటేనాకు. తప్పుచేస్తే ఎవ్వర్నీ క్షమించను. ఒక్కడివల్ల క్లాసు, స్కూలుకూడా చెడి పోవచ్చు. నువ్వెళ్లు" అంటూ కుర్రాడి వైపుతిరిగి, "ఏం' ఈసారన్నా సరిగ్గాచెప్తావా?" అనడిగారు వాడికళ్లల్లోకి తీక్షణంగా చూస్తూ.

పూర్తిగా లొంగిపోయాడువాడు. నీళ్ల నిండినకళ్లతో బెరుగ్గా చూస్తూ, 'చెప్తా' నన్నట్లుగా తలవూపాడు.

"గుడ్- అదీ బుద్ధిమంతుడిలక్షణం" అంటూ కుర్రాడిని దగ్గరకు లాక్కుని, వాడిబుగ్గమీద మాష్టారు ముద్దుపెట్టుకునేసరికి, వాడుబేలగా బావురుమన్నాడు. బుజ్జగిస్తూ నవ్వి, వాణ్ణిఎత్తుకుని ఒళ్లోకుర్చోబెట్టుకుని, "ఒరేయ్ పిల్లలూ- ఇప్పుడు మీకు వీడు ఉప్పుకప్పురంబు పద్యం చెప్తాడరా! మీరంతాకూడా వాడితోబాటేచెప్పాలి. సరేనా!" అన్నారు వాళ్లల్లో భయాన్నిపోగొట్టి, ఉత్సాహాన్ని కలిగించేలా చల్లనిచూపులు చూస్తూ.

"ఓ........" అన్నారంతా ఉత్సాహంగా.

"అదీ........వెరీగుడ్--పాపం. వీడిందాకే చెప్పేవాడు సరిగ్గా. నేను కొత్తవాడిని కాబట్టి, ఈస్కూలుకి పెద్దక్లాసులకిపాఠాలు చెప్పడానికి వచ్చిన కొత్త మాష్టారిని అనితెలియక అలా దురుసుగా మాట్లాడాడంతే. వీడు చాలా బుద్ధిమంతుడసలు—నాకుతెలుసు. ఊఁ....చెప్పరానాన్నా. తప్పొస్తే నేను చెబుతాలే. చెప్పు"

చెప్పాడు కుర్రాడు తప్పులు లేకుండా.

పిల్లలంతా కూడా వాడితోబాటే చెప్పారు.

"వెరీగుడ్ మంచిపిల్లలు మీరు అలా వుండాలి. చదువునెప్పుడు వెక్కిరించకూడదు. చదువంటే సరస్వతి. దేవుడిని, తల్లి దండ్రుల్ని, చదువుని, గురువుని, ఎప్పుడూ హేళనచెయ్యకూడదు. అదిపాపం. అర్ధమయ్యిందా?

తలవూపారంతా అర్ధమయ్యిందన్నట్లుగా.

"ఆఁ....యిప్పుడు మనం కొన్ని నీతికథలు చెప్పుకుందాం" అంటూ ఆయన చెప్పిన పంచతంత్రం కథల్ని ఎంతో ఆసక్తితో విన్నారు పిల్లలంతా.

....

భ్రుకుటి ముడిచి, ఆశ్చర్యాన్ని ప్రకటిస్తూ అన్నారు మాష్టారు, "ఏమిటీ, రాజా ఈ రోజుకూడా రాలేదా?;!" అని.

"అవును మాష్టారూ-ఈరోజు అప్పుడే మూడోరోజు. భయంతో వాడికి జ్వరంవచ్చింది అంటున్నారు తోటిక్లాసుపిల్లలు. 'పదోతరగతి కొత్తమాష్టారు మాక్లాసుకొచ్చి, రాజా అల్లరిచేస్తేకొట్టారు' అని పిల్లలు ఆ ఎమ్మెల్యేగారికి చెప్పనేచెప్పార్ట. నేనుగాని, మరేమాష్టర్లుగాని, చివరికి హెడ్‌మాష్టారుగాని వాడిని తిట్టడానికికూడా జంకుతాం. మీరేమో వాడి గూబపగలగొట్టి పడిలార్ట. ఇప్పటివరకు ఆ ఎమ్మెల్యేగారేమీ అన లేదంటే- నాకెందుకో తుఫానుముందు ప్రశాంతతలా కనిపిస్తోంది" అంటూ భయాన్ని వ్యక్తపరిచారు రాజా క్లాసుటీచరు.

"మీరు మరేమీ భయపడకండి మాష్టారూ- ఆ అబ్బాయిని శిక్షించింది నేను. జరగబోయే నష్టాన్నినేనొక్కణ్ణే భరిస్తాను. అయినా తప్పుగా ప్రవర్తించిన విద్యార్థిని శిక్షించడం మనవిధుల్లో ఒకటి. అది మనంవిస్మరిస్తే మనవిధిని మనంసక్రమంగా నిర్వర్తించనట్లే. ఆ కుర్రాడికి త్వరగా స్వస్థత చేకూరాలని మాత్రం దేవుణ్ని ప్రార్థిస్తున్నాను."

....

గుమ్మంబయట కారుహారను చప్పుడు, వెంటనే "మాష్టర్గారూ" అన్నపిలుపువిని, పాపకి స్నానంచేయిస్తూన్న వారల్లా ఉలిక్కిపడి, "ఎవరూ" అంటూ, చేతులు తుడుచుకుంటూ బయటకొచ్చారు మాష్టారు.

"తవర్నోపాలి అయ్యగారర్రమ్మంటన్నారండి"- కాకీబట్టలడ్రయివరు మొరటుగొంతు కరుగ్గా పలికింది.

"ఏ అయ్యగారు?"

"మా అయ్యగారేనండి- ఎమ్మెల్లే దొరగారు"

ఒక్కక్షణం చలనరహితులై నిలబడిపోయారు మాష్టారు. ఆపైన "నేనువస్తాలే- నువ్వుపద" అన్నారు.

"అలాకాదండి. ఎంటబెట్టుకురమ్మన్నారు. కార్లోవెళ్దాంరండి"

ఒకనిమిషం తలపంకించి ఆలోచించి, "ఇప్పుడేవస్తా" అని లోపలకినడిచి, పాపకి ఒళ్లుతుడిచి, బట్టలుతొడిగి, "పద్మా- నువ్వు పక్కింట్లో ఆడుకుంటూండమ్మా- నేనొక్క అరగంటలోవస్తాను" అని చెప్పి, బట్టలుమార్చుకొని, ఇంటికితాళంవేసి, అయిష్టంగానే కారెక్కి, ఎమ్మెల్యేగారింటికి బయల్దేరారు మాష్టారు.

.........ఆయన మస్తిష్కంలో అనేక ఆలోచనలు..... ఎమ్మెల్యే కొడుక్కి ఎలావుందో పాపం.... ఆయన తనమీదకారాలు మిరియాలు నూరుతూండవచ్చు.... "బ్రతికి బట్టగట్టాలనిలేదా బడుగు పంతులూ" అనడగవచ్చు.... ట్రాన్స్ఫర్ ఆర్డర్ చేతులోపెట్టొచ్చు.... "నాకొడుకుని కొట్టావుగా. ఆ దెబ్బరుచి నువ్వూచూడు" అంటూ తన చెంపపగల గొట్టొచ్చు.... ఉద్యోగం ఊడపింకించవచ్చు.... ఇంకా అయితే మరే నేరమయినామోపి, కటకటాల వెనక్కితోయించవచ్చు.......

"దిగండి మాష్టర్గారూ" అన్న డ్రైవరుమాటలకి ఈలోకంలోకి వచ్చి, కారుదిగి, అతన్తోబాటే నెమ్మదిగా మెట్లెక్కి, అరుగుమీద నిల బడ్డారు మాష్టారు. అదొక విశాలమయిన భవంతి. చుట్టూతోట. ఎత్తుగా ప్రహారీగోడ. "అలాకూర్చోండి మాష్టర్గారూ" అని కుర్చీవైపుచూ పించి, లోపలకివెళ్లాడు డ్రయివరు. అలవాటుపడ్డ చొరవతో.

కూర్చోలేదుమాష్టారు. వారగానిలబడేవున్నారు. ఆయన ఆలోచన అంతా ఇకముందు జరగబోయే తంతు మీదుంది.

అయిదునిమిషాలు గడిచివుండొచ్చు.

క్షణాలు లెక్కపెట్టుకుంటున్నారు మాష్టారు.

ఆయనదృష్టి గుమ్మంవైపువుంది—

—తెల్లటిఖద్దరుబట్టల్లో నల్లటి, లావుపాటి ఎమ్మెల్యే రానేవచ్చాడు బయిటకు నెమ్మదిగా, ఠీవిగా నడుచుకుంటూ.

వస్తూన్న మనిషిని గమనించి, సర్దుకుని నిలుచున్నారు మాష్టారు. కంగారు, భయం, ఆందోళనలాంటి భావాలు తనలో ప్రవేశించకుండా జాగ్రత్తపడి, ప్రశాంత గంభీరవదనంతో నిశ్చలంగా నిలబడ్డారు.

తెల్లబట్టల వల్ల ఎమ్మెల్యే తిన్నగా మాష్టారి దగ్గరకొచ్చాడు.

ఆయన కళ్లల్లోకి సూటిగాచూసాడు.

చటుక్కున వంగి, ఆయన, చేతులందుకుని, కళ్లకద్దుకున్నాడు.

విస్తుపోయారు మాష్టారు.

"మాష్టారూ- నిజంగా మేము అదృష్టవంతులమండీ. ఇన్నాళ్లకి మా అబ్బాయికి సరయిన మాష్టారుదొరికారు" అన్నాడు ఆనందంగా.

బొమ్మలా తెల్లబోయి చూస్తున్నారు మాష్టారు.

"ఆశ్చర్యంగావుందా మాష్టారూ- నిజమేలెండి. అసలు మా రాజకీయనాయకులంటేనే అందరికీ ఓ విధమయిన భయమూ, ఇతర దురభిప్రాయాలూ వుంటాయి. మాపిల్లల్ని ఎవ్వరైనా ఏమయినా అంటే కయ్యానికి కాలుదువ్వుతామేమోనని భయపడుతుంటారంతా అనవసరంగా. కాని, మేమూమనుషులమేగా మాష్టారూ; మాకూ మాపిల్లలు బుద్ధిమంతులవ్వాలనే వుంటుంది- కానీ దొంగలుగా, జూదగాళ్లగా, దేశద్రోహులుగా తయారవ్వాలని వుండదుగా వాళ్లుమంచి పిల్లలుగా తయారవడానికి ఎవరు సహకరించి ప్రయత్నించినా మేము వాళ్లకి ఆజన్మాంతం కృతజ్ఞులమయ్యేవుంటాం."

—మాష్టారికళ్లల్లో నీళ్లుతిరిగాయి. గొంతుపెగల్లేదు. ఎమ్మెల్యేగారంటే మంచి గౌరవభావం కలిగింది. అప్రయత్నంగానే చేతులెత్తి నమస్కరించారు. "నేను నమ్మలేకపోతున్నానండీ. ఇది.... కలా........ నిజమా?!.... అనిమాత్రం అనగలిగారు.

ఎత్తుతూన్న ఆయనచేతుల్నిమధ్యలోనే అందుకున్నఎమ్మెల్యేగారు. "ఛఛ- మీరు నాకునమస్కరించడమేమిటి? తప్పుతప్పు. నాకూ గురుతు

ల్యులే మీరు. అసలుమీవృత్తే పవిత్రమయినది. ఇకమాదో? అడక్కండి. మంచో చెడో ఏనాడోదిగాను. ఇకమునిగోతేలో ఈఘటం ఈ రంగంలో ఇలా వెళ్లిపోవలసిందే. కాని నాకొడుకుమాత్రం నారకంజీవితం గడపాలని నేనుకోరుకోవడంలేదు. భోగభాగ్యాలు లేకపోయినా ఫరవాలేదు. నీతిగా, న్యాయంగా, నిశ్చింతగా, నిరాడంబరమయినజీవితం గడిపితే అంతేచాలు. అన్నట్లు, మిమ్మల్ని నిలబెట్టే మాట్లాడేస్తున్నాను. రండి-కూర్చోండి."

యాంత్రికంగా నడిచి, కుర్చీలో కూర్చుని, మంత్రముగ్ధులయి నట్లు ఎమ్మెల్యేగారి మాటల్ని వింటూ వుండిపోయారు మాష్టారు.

మళ్లీ చెప్పడం ప్రారంభించారు ఎమ్మెల్యేగారు

"ఇద్దరుపిల్లలు పుట్టిపోయాక కలిగిన సంతానమండీ-ఈకుర్రాడు-వీడితర్వాత సంతానంలేదుమాకు. పుట్టుకనుంచీ మహాఅర్భకుడు. అందు కనే రెప్పెత్తికోపంగాచూడం, పన్నెత్తి ఒకమాటఅనం. దాంతో నిష్ప్రయోజకుడిగా, మొండివెధవలా తయారవుతున్నాడు. వాడెంతరాక్షసుడిలా ప్రవర్తించినా, నేనేం చేస్తానో అనేభయంతో ఊళ్లోఎవ్వరూ ఏమీ అనరు. స్కూల్లో మాష్టర్లుసరేసరి. 'నేనేమీ అనుకోను-నయాన్నో భయాన్నో వీడ్ని దార్లోపెట్టండీ' అంటే ఆ హెడ్మాష్టారు వీడిముందు కళ్లెర్రజెయ్యాలంటేనే భయపడతాడు. ఇంక మామూలుమాష్టర్లేం లొంగ దీయగలర్?! ఏదిఏమయినా, వాడు మీ ఒక్కరికేలొంగాడు. వాడి ఏడేళ్లజీవితంలో వాడుతలవంచింది మీ ఒక్కరిదగ్గరే. మీపేరు చెప్తేనే భయంతో గజగజవణకుతున్నాడు. మీలాంటిమాష్టారు మావూరికి రావడం మాఅదృష్టం. కేవలం భయపెట్టడమేకాదు, బుజ్జగించి, ఎంతటికష్ట మయిన పాఠాన్నయినా అరటిపండుఒలిచి చేతిలోపెట్టినట్లు మీరు బోధిస్తా రనివిన్నాను. కాని మీరు పెద్దతరగుతులకేతప్ప, చిన్న క్లాసులకి వెళ్లరని తెలిసింది. నాదోకోరిక మాష్టారూ! కాదనకూడదు. మీరు- స్కూలు అయిపోయాక అయినాసరే, రోజుకి ఓ రెండుగంటలపాటు వాడు మీ దగ్గర గడిపేలా చూడండి. ఆ రెండు గంటల్లో మీరు వాడికి పాఠాలే

చెప్తారో, పనులే చేయించుకుంటారో మీయిష్టం. అందరూ వాడిని ఓ రాక్షసుడిలాకాక ఓ మంచి పిల్లాడిలా చూసేలా తయారుచేయండివాడిని, మీ చేతుల్లో పెడుతున్నాను వాడిని. ఎమ్మెల్యేగా కాకుండా బిడ్డబాగుకోరే కన్నతండ్రిగా మిమ్మల్ని కోరుకుంటున్నాను. దయచేసికాదనకండి...." అంటూండగా ఆయనకళ్లల్లో తడి తళుక్కుమంది.

మాష్టారి హృదయం సంతోష తరంగమయ్యింది. ఎవ్వరికీ భయ పడక, ఎంతమందినో శిక్షించాడాయన. దానికి ప్రతిఫలం యిప్పటివరకు ఆయనకు చెడే జరిగింది కాని, మంచి ఏనాడూ జరగలేదు.

కాని, ఈనాడు.........

"తప్పకుండా....నాదీ బాధ్యత" అన్నారు మాష్టారు.

"చాలు....అంతమాటన్నారంతే చాలు. మీ హెడ్మాష్టారి ద్వారా మీ ఘనత విన్నాను. రాతిముక్కల్ని సైతం రత్నాలు చెయ్యగల ఘటి కులటమీరు. ఈ రాజకీయాల్లో సతమతమవుతూన్న నేను ఇంక పిల్లాడి గురించి బెంగపెట్టుకోనక్కర్లేదు. కృతజ్ఞుడ్ని."

"శెలవు" అంటూ, ఎమ్మెల్యేగారెంత బలవంతపెట్టినా కారులో వెళ్లడానికి అంగీకరించక కాలినడకన ఇంటిముఖం పట్టారు మాష్టారు.

........X........X........X........X........

ఇరుసుపాడయ్యో, బాటబాగులేకనో ఆగిపోయేదికాదు కాలచక్రం. ప్రాణుల సుఖదుఃఖాలతో సంబంధం లేకుండా, జననమరణాలను పట్టించుకోకుండా తన డ్యూటీ తను నెరవేరుస్తూనే వుంటుంది. ఆ చక్రభ్రమణంలో గంటలు, రోజులు, నెలలు, సంవత్సరాలు సునా యాసంగా జరిగి పోతూనే వుంటాయి—

గడిచిన ఎనిమిది సంవత్సరాల కాలంలో చాలానే విశేషాలు జరిగాయి—

తాము ఈ వూళ్లోనేవున్నంతకాలం మాష్టారెంత ప్రయత్నించినా

తమ కుర్రాడు బాగుపడడని భావించిన ఎమ్మెల్యేగారు కుర్రాడిని ఒక ఆదర్శపౌరుడిగా, స్కూలు మొత్తానికే ఉత్తమ విద్యార్థిగా తయారుచేసి, తమకి అప్పజెప్పవలసిందిగా ఒకపెద్ద బాధ్యతను మాష్టారి మీదమోపి, సతీసమేతంగా హైదాౖబాదు వెళ్లి పోయారు.

వాడికయ్యేఖర్చు తప్పించి, ఒక్కపైసాకూడా ఎక్కువ తీసుకోనన్న షరతుమీద మాష్టారువాడి బాధ్యతను ఎమ్మెల్యే గారినుండి స్వీకరించారు.

అయితే—

రెండు సంవత్సరాలకి్రతం—

కారుప్రమాదంలో ఎమ్మెల్యేగారు, ఆయన భార్య మరణించారు. ఎవ్వరికీ తెలియకుండా, రాజకీయాల్లో తన స్థానం నిలుపుకోవడానికి ఆయన చేసిన అప్పులకే ఇల్లు, ఆస్తి అప్పులవాళ్ల పరమయిపోయాయి. దాంతో రాజా బాధ్యత పూర్తిగామాష్టారి మీదే పడింది. వెనుకంజ వెయ్యక, భగవంతుడిమీద భారంవేసి, ధైర్యంగా ఆ బాధ్యతని స్వీకరించారు మాష్టారు.

ఆయనకు తప్ప ఎవ్వరికీవాడు ఆనాటికీ ఈనాటికీ తలవంపలేదు.

వాడు పరీక్షలు సరిగా వ్రాయని కారణంగా, వాడిపొగరు అణచడానికి నాలుగు, అయిదు తరగతుల్లో చెరొక ఏడాది ఆపుచేయించేసారు మేష్టారు. ఆ కారణంగావాడు ఇప్పుడు తొమ్మిదవ తరగతిలో వున్నాడు. పద్మ వాడినిమించి ఓ తరగతి ముందుంది. మాష్టారికి కాలు కానప్పుడు ఆమే వాడికి గురువు. చదువులో వాడిక్లాసులో ఫస్టువాచే

మాష్టారంటే ఎనిమిది సంవత్సరాలకి్రతం మొట్టమొదటసారిగా వాడికి కలిగిన భయం ఇప్పటికి అలాగేవుంది. ఆయన కళ్లెర్రజేస్తే తలెత్తడు.

మాష్టారికి వూరంతా జేజేలు పలికింది. ఊరిపిల్లలకి ఆయనదైవ

సమానుడు. రాజాలాంటి తుంటరిని దారిలోకి తేగలిగిన మేధావి. ఇక ఆయనకి వేరేవూరు బదిలీఅయ్యే ప్రశ్నేలేదు. అయ్యేప్రమాదమే వస్తే వూరు అశేషం అడ్డుపడేటట్లున్నారు.

....

ఈ రోజు—

స్థాణువై నిలబడ్డ మాష్టారి చేతిలో కాగితం, గాలికి అల్లల్లాడు తూన్న దీపంలా రెపరెపలాడింది. కళ్లు పంక్తుల వెంట పరిగెత్తాయి—

"మాష్టారూ—

మీరే తెలివైన వారనుకుంటున్నారు కదూ. నన్నేదో ఉద్ధరించేసే ననుకుంటున్నారు కదూ? అదంతా మీ వెర్రి. నాలో ఎంతమాత్రం మార్పురాలేదు. నాకు అవసరమయినంత మట్టుకే మీనుంచి నీతిపాఠాలు నేర్చుకున్నాను. మీరునేర్పిన పాఠాలతో మీకే బుద్ధిచెప్పేరోజుకోసమే ఇన్నాళ్లూ ఎదురు చూసాను. మీ వేలితో మీ కన్ను పొడచే అవకాశం కోసమే తహ తహ లాడాను. అది ఇన్నాళ్లకు దొరికింది.

చిన్నప్పట్నుంచీ కూడా నామాటకీ నాపద్ధతికీ వ్యతిరేకంగాపలికే వారంటే నాకు విపరీతమయిన కోపం. నన్నుద్ధరించే నెపంతో మీరీ వూళ్లో దాపురించక పూర్వం వరకూ నాకు మహారాజు భోగంసాగింది. ఊళ్లో నామాటకు, చేష్టకుతిరుగులేదు. మీరే వచ్చివుండకపోతే మకుటం లేని మహారాజులా ఈవూరుని ఏలివుండేవాడిని. నాపాలిటశత్రువుమీరు. అందుకే నానరనరాల్లో మీమీద అంతులేనిద్వేషం. అది బహిర్గతం చెయ్యాలంటే నానోట్లోంచి మాటరాదు. మిమ్మల్ని చూస్తేనేదడ.

నన్నురాజాలా పెంచక, బాగుపడాలంటూ మీదగ్గరవదిలిన నాతల్లి దండ్రిలంటే చెప్పలేనంత అసహ్యంనాకు. అందుకనేవాళ్లు చచ్చి పోతే కూడా నాకు కన్నీళ్లు రాలేదు.

మీ పాఠాలతో, నీతిబోధనలతో, విసిగించి, విసిగించి చంపారి

న్నాళ్లూ. పూలబాటలో సాగవలసిన నాబాల్యాన్ని నిప్పులపాలు చేశారు. మీరు నాకుగుణపాఠం నేర్పాననుకున్నారు. మీకు వీలుకానప్పుడు మీ అమ్మాయిచేతపాఠాలు చెప్పించారు. నన్నెంతగా చిన్నబుచ్చాలో అంత గానూ చిన్నబుచ్చారు. కాని, అసలు సిసలుగుణపాఠం ఇప్పుడు నేను నేర్పుతున్నాను మీకు. నాచిన్నప్పుడు మొట్టమొదటసారిగా మీరునన్ను కొట్టిన దెబ్బకంటే గట్టిదెబ్బ యిప్పుడునేను కొడుతున్నానుమీకు. మీరు కల్లోకూడా వూహించివుండరు నానుంచిఈదెబ్బని- 'మీ అమ్మాయిని లేపుకుపోతున్నాను.' బలవంతంగా మాత్రంకాదు. 'నేను ఈక్షణమే ఎవ్వరికీ కనబడకుండాపోతున్నాను. నువ్వొకర్తివీ నాకుకావాలీ- వస్తావా' అన్నానంతే- ఏ బలవంతం లేకుండా తనంతతానై వస్తోందినాతో, మీరు, మీకూతురు నాకుచెప్పినపాఠాలు కంటే- మీకు ఏమాత్రం అనుమానం రాకుండా, నామీద ఆమెకు విపరీతమయిన మక్కువకలిగేలా నేను మీ అమ్మాయికి నేర్పినపాఠాలు గొప్పవికాదంటారా? నేనుఏదిఎలాచెబ్తేఅదే వేదవాక్కని ఇప్పటికయినా ఒప్పుకుంటారా? నేను ఏనాడో ముక్కు పచ్చలారని రోజుల్లోనే ఆకతాయితనంగాచదివిన "కప్పురుప్పురంబునక్క పోలికనుండు........" పద్యాన్ని, శిరసువంచి ఆ విధానంలోనే అంగీక రిస్తారా?

మాష్టారూ- మీకుతిరుగులేని దెబ్బ తియ్యాలనుకున్నాను. తీసాను. అంతే! మీరుచెప్పేనీతులు, సూక్తులు అన్నీ నా విజయంముందు బలా దూర్!!

ఇట్లు, మీ ప్రియశిష్యుడు- రాజా."

—ఉండేలు దెబ్బతిని, చావుబ్రతుకులమధ్య కొట్టాడుతున్న పక్షికి సపర్యలు చేసి, గాలిలో వదిలివేస్తే, అదిపోతూ కంట్లోరెట్టవేసిపోయిన పరిస్థితి....

నెమ్మదిగా వరండాలోని పడకకుర్చీలోకిచేరి, శూన్యంలోకిచూస్తూ తనలో అనుకుంటున్నట్టు అన్నారుమాష్టారు, "లేదురాజా! అప్పటికీ,

ఇప్పటికీ, ఎప్పటికీ నేను అనేది 'ఉప్పుకప్పురంబు.... అనే' అని.

....

అసురసంధ్య అరుణిమ పోయి కారుచీకట్లు కమ్ముకుతున్నాయి ఇలాతలాన్ని.

కరెంటుకూడా పోవడంతో పేటంతా కటికచీకటి. మాష్టారు కుర్చీ లోనుంచి లేవలేదు. నట్టింటదీపం వెలిగించలేదు. అలాగే గుమ్మంవైపు చూస్తూ కూర్చుని వున్నారు.

మరోగంట గడిచింది.

ఆయనలో మార్పేమీలేదు.

అదేచూపు.

అకస్మాత్తుగా గుమ్మంవద్ద ప్రత్యక్షమయిన రెండు ఆకారాల్ని చూసిన ఆయనలో ఉత్సాహం ఉబికి వచ్చింది కాని, బలవంతంగా అణచుకున్నారు. రాజా, పద్మ.!!

పరుగుపరుగున వచ్చి, మాష్టారికాళ్లని చుట్టేసి, భోరునఏడ్చేస్తూ, "నన్నుక్షమించండిమాష్టారూ" అంటూ కన్నీళ్లతో ఆయన పాదాలకు అభిషేకంచేసాడు రాజా.

మాష్టారు కదలలేదు. అలాగే కూర్చునివున్నారు.

ముగ్ధలా నడుచుకు వచ్చి, మోకాళ్లమీదకూర్చుని, తండ్రి ముఖంలోకి దివ్యానుభూతితో చూస్తూండి పోయింది పద్మ.

"మీరే గెలిచారు మాష్టారు. మీరేగెలిచారు" వెక్కుతూ అన్నాడు రాజా. "ఎంతసేపూ మిమ్మల్నెలా దెబ్బతియ్యాలా అనేమూర్ఖంగా ఆలోచించాను గాని, మీహృదయాన్ని నేను ఆక్రమించుకున్నంతగా ఈ ప్రపంచంలో ఎవ్వరూ, ఆఖరుకి మీ ఒక్కగానొక్కకూతురుకూడా ఆక్రమించుకోలేదని గ్రహించలేకపోయాను. పద్మని నా మాటల్తోపడగొట్టి, నాతో

లేపుకుపోయి, మీకుపాఠం నేర్పాననే అనుకున్నానుగాని, ఆమెనాతో అంతధైర్యంగా స్వతంత్రించి రావడానికి మీరేకారణం అని గ్రహించ లేకపోయాను. ఈ ప్రపంచంలో అన్నిటికంటే అందరికంటే చివరికి మీకంటే కూడా నాకే ప్రాధాన్యతనిచ్చి, నన్నుకంటికి రెప్పలాచూసు కోవాల్సిన బాధ్యత మీతర్వాత ఆమెకుందని. దేనినయినా. ఎవర్నైనా, మిమ్మల్నైనాసరే వదిలిపెట్టడానికి సిద్ధపడి. నేనువాళనంకాకుండా కాపాడ మని తనకి మీరు ఏనాడో ఉపదేశించారని, అందుకనే మీతో ఒక్కమాట యినా చెప్పకుండానే తనునాతో రావడానికి సిద్ధపడ్డానని పద్మరైలులో చెప్పినప్పుడు- కిందకుదూకి ఆత్మహత్య చేసుకోవాలన్నంత సిగ్గేసింది మాష్టారూ. మీముందు నేనంత?! మీరే నెగ్గారు మాష్టారూ. మీరు చెప్పిందే నాకుఇక వేదవాక్కు—

ఉప్పు కప్పు రంబు నొక్క పోలిక నుండు
చూడచూడ రుచుల జాడవేరు
పురుషులందు పుణ్యపురుషులువేరయా

విశ్వదాభిరామ వినురవేమ- నిజంగా వేమనగారు చెప్పిన పుణ్య పురుషులు మీరే మాష్టారూ.... మీరే...." అంటూ బావురు మంటూన్న శిష్యుడి ముఖాన్ని అవ్యాజమైన వాత్సల్యంతో హృదయానికి హత్తుకుని, తలనిమురుతూ, నుదుటచుంబించి, కూతురికళ్లల్లోకి అభినందిస్తూ చూసారు మాష్టారు.

అంతకంటే ఆనందమయమయిన సమయం ఏముంటుందీ ఆయన జీవితంలో?!

జ్యోతి మార్చి 1982

(జ్యోతి-భాగ్యలక్ష్మి సంక్రాంతి కథల పోటీలో మొదటి బహుమతి రెండువేల రూపాయలు గెలుపొందిన కథ)